



Vážená paní
Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
Veřejná ochránkyně práv
Údolní 39
602 00 Brno

Váš dopis značka/ze dne
45/2018/OZP/VV/18.09.2018

Naše značka
Čj 2783/SZ/18

Vyřizuje/telefon
Dacková / 2521

Karlovy Vary
25. 10. 2018

Vyjádření k doporučením směřujícím ke zlepšení dostupnosti sociálních služeb pro děti a dospělé s poruchami autistického spektra

Vážená paní veřejná ochránkyně práv,

k Vaší výzvě a doporučením ke zlepšení dostupnosti sociálních služeb pro osoby s poruchami autistického spektra a jejich blízké za Karlovarský kraj uvádíme:

Karlovarský kraj (dále jen „KK“) se, podobně jako i některé jiné kraje, setkává s tím, že se na něj obracejí především rodiče osob s poruchami autistického spektra (dále jen „osoby s PAS“), nebo někteří poskytovatelé sociálních služeb a žádají o pomoc při řešení situace osob s PAS, resp. o zajištění potřebné sociální služby.

KK si nechal zpracovat Analýzu stavu péče o osoby s PAS v KK, kterou chce využít jako podklad k nastavení systému péče o osoby s PAS tak, aby byly služby dostupné a odpovídaly potřebám osob s PAS a možnostem KK (analýza bude prezentovaná dne 31. 10. 2018).

Jedním z opatření, které chce KK v rámci nastavení systému péče o osoby s PAS realizovat, je nastavit vzdělávání pro sociální pracovníce a pracovníky z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP) – aby na každém ORP byl sociální pracovník/pracovnice, kteří budou specializováni na problematiku osob s PAS a jejich rodin. Tuto aktivitu bychom rádi realizovali během příštího roku.

Na základě Vašich doporučení krajům uvádíme:

1. Krajům doporučuji, aby do **přípravy střednědobých plánů efektivně zapojily všechny, kteří mohou formulovat aktuální poptávku** po nedostatkových službách, a naopak označily služby, které nejsou poptávány, případně ne v takové míře, v jaké jsou zřízeny (tedy osoby se zdravotním postižením, pečující, osoby ohrožené sociálním vyloučením, poskytovatele sociálních služeb, ale i orgány sociálně-právní ochrany dětí, obecní úřady atd.). Dále doporučuji, aby **plány poskytování sociálních služeb vytvářené kraji byly konkrétní, termínované a jejich plnění bylo měřitelné.**

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období 2018 – 2020 (dále jen „střednědobý plán“) byl zpracován v souladu s ustanovením § 95 písm. d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a s dokumentem Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Minimální kritéria kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni.

Za účelem tvorby střednědobého plánu byla vytvořena Krajská expertní skupina složená z pracovníků odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje a externích odborníků.

Základními zdroji pro tvorbu střednědobého plánu byla zjištění z realizovaných sběrů dat, odborných setkání a provedených analýz:

- dotazníkové šetření v obcích II. a III. typu za účelem zjištění informací o potřebách poskytování sociálních služeb a o možnostech uspokojování potřeb prostřednictvím sociálních služeb na jejich území
- dotazníkové šetření u poskytovatelů sociálních služeb za účelem zjištění informací o potřebách zájemců o sociální služby, cílových skupinách, nově vzniklých sociálních jevech/tématech, spolupráci s návaznými subjekty a počtu odmítnutých žadatelů o sociální službu
- dotazníkové šetření (formou osobních pohovorů a online dotazníků) u vybraných subjektů pracujících s rodinami s dětmi, tj. orgány sociálně-právní ochrany dětí na obecních úřadech obcí II. a III. typu, poskytovatelé sociálních služeb, a další subjekty pracující s touto cílovou skupinou
- sběr statistických dat: školské statistiky a výkazy, údaje pedagogicko-psychologických poraden, údaje Krajské hygienické stanice (drogově závislí, výskyt nakažlivých chorob), statistický systém Policie ČR (kriminalita, trestná činnost), údaje úřadu práce (nezaměstnanost, dávky), statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, údaje obcí (evidence přestupků, evidence sociálních kurátorů, terénních pracovníků)
- multidisciplinární setkání se zástupci veřejných institucí a zástupci obcí ze správního obvodu příslušné obce s rozšířenou působností (celkem 7 setkání) ke klíčování sociálních jevů na daném území a k vyhodnocení zjištěných statistických údajů
- zmapování komunitních či strategických plánů obcí III., případně II. typu.

Byly zpracovány dílčí analýzy:

- Analýza drogové scény Karlovarského kraje (PhDr. Josef Radimecký, Ph.D., MSc.), včetně veřejné prezentace široké odborné veřejnosti (tj. členům Komise Rady Karlovarského kraje pro sociální oblast, členům Komise Rady Karlovarského kraje pro prevenci kriminality, zástupcům městské policie a Policie ČR, členům Pracovní skupiny pro realizaci prevence kriminality v Karlovarském kraji, místním protidrogovým koordinátorům na obcích III. typu, poskytovatelům sociálních služeb v oblasti sociální prevence a drog, kurátorům obecních úřadů obcí pro dospělé).
- Aktualizovaný dokument „Dlouhodobé směřování Karlovarského kraje v oblasti zajištění a rozvoje podpory seniorů a osob se zdravotním postižením“ – část A, B, C, D (Mgr. Petra Dobiášová, Mgr. Zuzana Skříčková, Bc. Ladislav Marek, Mgr. Jan Špatenka).
- Podkladová analýza pro plánování sociálních služeb v Karlovarském kraji, Služby, které poskytují podporu ohroženým dětem a jejich rodinám (společnost LUMOS).

Na tvorbě návrhu Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období 2018 – 2020 se podíleli rovněž zástupci obcí a poskytovatelů sociálních služeb.

Obce byly do tvorby návrhu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb zapojeny především prostřednictvím Návrhové skupiny, jejímiž členy jsou zástupci obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným obecním úřadem (pracovníci odborů sociálních věcí, účastníci procesu komunitního plánování sociálních služeb) a zástupci odboru sociálních věcí Krajského úřadu Karlovarského kraje. Obce byly zapojeny do procesu tvorby střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb rovněž prostřednictvím výše uvedených dotazníkových šetření a v rámci připomínkování návrhu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb.

Poskytovatelé sociálních služeb se podíleli na tvorbě návrhu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb zejména prostřednictvím dotazníkového šetření a účasti na realizovaných kulatých stolech a v rámci připomínkování návrhu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb.

Návrh střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb byl zveřejněn k připomínkování ze strany obcí, poskytovatelů sociálních služeb a veřejnosti na webových stránkách Karlovarského kraje. Po zapracování připomínek byl návrh střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb předložen ke schválení orgánům Karlovarského kraje.

2. Krajům dále doporučuji, aby vytvořily **nástroj pro zajištění služby, která je i přes poptávku v přiměřeném časovém horizontu nedostupná** (např. mimořádné finanční dotace pro poskytovatele ochotné v aktuálním čase potřebnou službu poskytnout).

Krajům doporučuji, aby při **přidělování dotací** zohledňovaly skutečnost, že bezpečné zajištění některých služeb (jak pro klienty, tak pro personál) je finančně náročnější než zajištění jiných služeb, a vycházely v tomto ohledu poskytovatelům vstříc. Nejde však pouze o potřebu vyššího počtu pracovníků, zejména v přímé péči, ale i o jejich **motivaci**, neboť práce s klienty s vysokou mírou podpory, případně potřebou nepřetržitého dohledu, rizikem v chování je podstatně náročnější než práce s „běžnou“ klientelou sociálních služeb. Tito pracovníci by měli být maximálně motivováni, jak je to jen možné, mimo jiné i finančně (blíže viz doporučení poskytovatelům).

Dotace pro poskytovatele sociálních služeb v Karlovarském kraji jsou přidělovány na základě Programu pro poskytování finančních prostředků na zajištění sociálních služeb (dále jen „Program“), který je vždy na příslušný kalendářní rok schválen Zastupitelstvem Karlovarského kraje.

Program je zpracován v souladu s ustanovením § 101a a § 105 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a s Metodikou Ministerstva práce a sociálních věcí pro poskytování dotací ze státního rozpočtu krajům a hlavnímu městu Praze.

Výpočet finanční podpory sociálních služeb je stanoven jednotným nediskriminujícím způsobem, objektivizovaným výpočtem pro všechny poskytovatele sociálních služeb. Finanční podpora jednotlivých sociálních služeb je stanovena na základní „výkonovou“ jednotku sociální služby: lůžko (pro pobytové formy sociálních služeb) a úvazek zaměstnance (pro ostatní nepobytové formy sociálních služeb). Při výpočtu výše finanční podpory se vychází z obvyklých (průměrných) nákladů příslušného druhu sociální služby na jednotku, zjištěných v rámci analýzy nákladovosti jednotlivých druhů sociálních služeb, přičemž se zohledňují obvyklé výnosy sociální služby (úhrady od uživatelů, platby z veřejného zdravotního pojištění) a spolufinancování sociální služby z jiných zdrojů. V rámci výpočtových vzorců jsou prostřednictvím koeficientů zohledněna specifika jednotlivých druhů sociálních služeb.

Výpočet finanční podpory je povinnou přílohou žádosti kraje o poskytnutí dotace ze státního rozpočtu na příslušný kalendářní rok a podléhá tak schválení ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí.

Konečná výše finanční podpory na jednotlivé sociální služby je závislá na výši dotace, která je pro příslušný kalendářní rok poskytnuta kraji ze státního rozpočtu, z kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí.

3. Krajům doporučuji, aby **vytvořily nástroj** (obdobně jako v případě mapování ne/dostupnosti sociálních služeb), **jak zjišťovat reálný stav vytiženosti, resp. přetíženosti SPC/PPP** (tedy od kterých aktérů a jak potřebné informace zjišťovat). Na základě těchto informací, aby následně **zajistily dostatečnou kapacitu SPC/PPP ve svém území**. Kraje by měly zjistit, kteří poskytovatelé a odborníci v jejich území diagnostiku (včetně diagnostiky pro účely podpůrných opatření ve školství) provádějí, jaké jsou „čekací“ doby a zda je kapacita dostatečná, příp. kde je ji třeba zvýšit.

O vyjádření k tomuto doporučení jsme požádali odbor školství, mládeže a tělovýchovy KÚKK:

Zajištění služby pro děti, žáky a studenty postižené autismem je v gesci odboru školství, mládeže a tělovýchovy realizováno v několika úrovních, a to rozšířením počtu pracovišť Speciálně pedagogického centra Karlovy Vary (dále jen „SPC“), rozšířením počtu zaměstnanců, podporou vzdělávání pedagogických pracovníků.

K zajištění kapacity a dostupnosti SPC a PPP (dále jen „PPP“) na svém území Karlovarský kraj využívá rozvojového programu MŠMT na podporu navýšení kapacit školských poradenských zařízení, tedy SPC a pedagogicko-psychologické poradny, které provádějí diagnostiku autismu. Finanční prostředky jsou organizacím poskytovány, ale najít odpovídající odborníky např. psychology, se daří jen pozvolna.

V průběhu uplynulých deseti let se podařilo rozšířit detašovaná pracoviště SPC, čímž se zvýšila dostupnost služby těchto zařízení. Pracoviště SPC jsou v Karlových Varech, Chebu, Mariánských Lázních, Sokolově, Aši a Ostrově. Pracoviště PPP jsou v Karlových Varech, Sokolově, Chebu.

Pro získání mladých odborníků do kraje jsou poskytována stipendia pro studenty vysokých škol v rámci Stipendijního programu ke zlepšení vzdělanostní struktury obyvatelstva.

V roce 2016/2017 byla během školního roku poskytnuta péče 154 klientům (18 z mateřských škol, 60 ze základních škol, 17 ze středních škol, 46 ze speciálních tříd, 9 dětí v předškolním věku a 9 dětí školsky nezařazených).

Odbor školství, mládeže a tělovýchovy je s vedením SPC a PPP v pravidelném kontaktu, pořádá pravidelné porady. Ze společných jednání nebyly zaznamenány signály o tom, že by děti postižené autismem nebyly včas diagnostikovány a jezdily do jiných krajů.

4. Doporučení poskytovatelům a zřizovatelům sociálních služeb

Poskytovatelům sociálních služeb a zřizovatelům doporučuji, **aby pracovníky, kteří poskytují péči a pracují s klienty s vysokou mírou podpory, rizikem v chování apod., motivovali nejen finančně**, ale zamýšleli se také například nad možnostmi zkrácených úvazků a dalších nástrojů, jež podpoří kompenzaci náročné práce. Poskytovatelé by měli potřebné finanční prostředky nárokovat v rámci dotačních řízení, příp. i u svých zřizovatelů. Ti by měli podpořit opatření, která napomohou personálně pokrýt i služby pro klienty s vysokou mírou podpory, a sami pracovat na jejich rozvoji.

V tomto ohledu bude KK vycházet z předmětné analýzy osob s PAS, kde bude definována personální náročnost při péči o tyto osoby. KK předpokládá, že zvýšené finanční nároky pro

potřebné sociální služby pro tuto cílovou skupinu budou uplatňovat pro jednotlivé roky tito poskytovatelé přímo v „dotačním programu B“ MPSV .

K dalším dvěma doporučením VOP jsme si vyžádali vyjádření odboru zdravotnictví KÚKK, které citujeme:

5. Doporučení poskytovatelům zdravotních služeb

Poskytovatelům zdravotních služeb doporučuji, **aby lékaře** (příp. osobu odpovědnou za sociální práci) v nemocnici **informovali** o tom, kde mohou hledat pomoc rodiny dětí se zdravotním postižením (sociální pracovník na obecním úřadě, sociální služby, pedopsychiatr, SPC/PPP), a tyto **informace rodinám aktivně poskytovali**.

6. Doporučení Odborné společnosti praktických dětských lékařů

Odborné společnosti praktických dětských lékařů doporučuji, **aby téma podpory rodin dětí se zdravotním postižením sama dále rozvíjela** a poskytovala svým členům důležité a užitečné informace. Za tím účelem nabízím veškerou podporu, pomoc a sdílení informací.

Za část zdravotnictví sděluji, že odbor zdravotnictví rozeslal zprávu VOP na sociální pracovníky ve všech nemocnicích Karlovarského kraje a na předsedkyni svazu pediatriů pro Karlovarský kraj s žádostí o implementaci doporučení ze zprávy VOP v rámci jejich zařízení (v případě pediatriů s žádostí o prezentaci doporučení lékařům) a požádali jsme je, aby nás o tom, jak mají uvedenou agendu zajištěnu v rámci jejich organizace, informovali.

S pozdravem

Ing. Stanislava Správková
vedoucí odboru sociálních věcí

(dopis je opatřen elektronickým podpisem)